СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК LI. Ч. 196. Джерзі Сити, Н. Дж., пятниця, 8-го жовтня 1943. No. 196. Jersey City, N. J., Friday, October 8, 1943. VOL. LI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 4-0807 THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ЦЕРКВИ ПРОГОЛОШУЮТЬ МОРАЛЬНІ ЗАСАДИ МИРУ Й ЛАДУ

НЮ ЙОРК. — Провідники трьох віроісповідних груп, а це католиків, протестантів та жидів, підписали спільну декларацію з домаганням 7 основних засад миру в післявоєнім світі. В імени протестантів підписали цю заяву 50 осіб та організацій, в імени жидів 47 рабінів і світських людей, а в імени католиків 47 архієпископів, єпископів, священиків та світських людей. Декларація домагається таких засад: 1) Моральне право мусить бути підставою світового ладу. 2) Права одиниці мусять бути забезпечені, а гідність людини, як божого образу мусить бути затримана в усіх міжнародних заявах і виявлена позитивним відношенням державних урядів та міжнародних організацій. 3) Права гноблених, слабих та кольоніяльних народів мусять бути збережені. Права всіх народів, малих чи великих, мусять бути забезпечені в зорганізованій світовій суспільности і в межах колективної забезпеки. 4) Права меншин мусять бути забезпечені. Краєві уряди і міжнародні організації мусять респектувати й гарантувати права етнічних, релігійних та культурних меншин до господарського життя, виховного й культурного розвитку і до політичної рівности. 5) Мусять бути зорганізовані міжнародні установи для втримання миру опертого на справедливості. 6) Мусить бути розвинене міжнародне економічне співділання, щоб помочи державам забезпечити їхньому населенню економічний рівень на місце теперішних монополів і експльоатації природних джерел. 7) Мусить бути осягнений справедливий суспільний лад у всіх державах. — До цієї декларації доданий вступ кожної віроісповідної групи зокрема.

ПРИНЯТТЯ МАЙНЕРСЬКОЇ ЮНІЇ ДО АМЕРИКАНСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ПРАЦІ.

БОСТОН. — Приняття до Американської Федерації Праці майнерської юнії, що нею проводить Джан Дж. Луис, є запевнене. Підкомісія конвенції, що мала переглянути цю справу, видала прихильну опінію. — З інших справ, що приходять під нараду конвенції замітний є заклик католицького монсіньора Френсиса Гаса, щоб ніграм признати однакові права з іншими членами, а також щоб зберігати права меншин. Монс. Гас є предсідником президентового комітету для рівного трактування всіх наємців.

ПІДВИШКА НА ВТРИМАННЯ РОДИН ЗАМІСЦЬ ВІДЛОЖЕННЯ ПОБОРУ БАТЬКІВ.

ВАШИНГТОН. — Серед різнородних проектів для відложення побору батьків до воєнної служби сенат остаточно згодився покінчити з відложенням, а зате приняв поправки до закона, щоб родині батька-вояка дати більше забезпечення на утримання. Дотеперішня постанова, щоб жінка діставала по $50 місячно в часі служби чоловіка остає незмінена, але признано підвишку на утримання першої дитини з $12 на $30 місячно, а для кожної дальшої дитини з $11 на $20. З інших поправок замітна є постанова, щоб поступати докладніше при відкладанню служби для конечно потрібних робітників у воєннім промислі і перебаракувати ще раз тих, що їх відкинено ізза непевного здоровля.

НАША ПЯТЬ-МІЛІОНОВА АРМІЯ ЗА МОРЕМ В 1944. РОЦІ.

ВАШИНГТОН. — Сенатська підкомісія для воєнної мобілізації передискутувала і приняла відповідні внески в справі приладження нюйорської пристані для повного руху кораблів в найближчому часі. Досі нюйорський порт є на 60% нечинний, а це є головне місце для навантажування кораблів нашого краю. Вже в половині 1944. р. 5,000,000 наших вояків опиниться на службі в заморських краях, а головний контингент виїде з нюйорської пристані, отже підготова до її використання мусить розпочатися зразу.

КРИМІНАЛЬНИКИ ОПИСУЮТЬ КРАЄВИЙ РАКЕТ ПО ЮНІЯХ.

НЮ ЙОРК. — Перед федеральним судом зізнавав недавно випущений з тюрми Вилієм Біоф у процесі проти 8 характерів з американського підземелля за вимушування грошей від фільмових підприємців. 7 із підсудних це члени „ґенґстерського синдикату", що зорганізувався в Шикаґу після арештування Ал Капоного. Синдикат вимусив від підприємців міліони долярів, за „дозвіл вести бизнес". Це вимушування йшло при помочи юній, у яких синдикат мав своїх заступників. Зізнання Біофа відкривають подрібно розгалуження такого й подібного рекісу майже у всіх робітничих юніях в Америці. Ці вісти нагадують кримінальні історії, писані Коналом Дойлем про діяльність створеного у уяві детектива Шерлака Голмса. Крім Біофа має між іншим ще зізнавати його товариш Бравн.

Президент Рузвелт приготовляє проклямацію незалежности Филипин

ВАШИНГТОН. — Президент Рузвелт віднісся до конгресу з зазивом, щоб ухвалити для нього повновласть проголосити Филипінські острови незалежними в такому часі, коли це буде доцільне й викональне. Сенатор Милерд Таайдингс, предсідник комісії для територій, поставив відповідний внесок. Він думає, що президент мігби проголосити незалежність Филипинів безпосередно після перемоги над Япаном. Проголошуючи незалежність, Злучені Держави маліб гарантувати Филипинам економічну забезпеку. Оголошення відповідної проклямації прийшлоб у порозумінню з президентом Филипин, який виратувався з островів в часі наїзду Япану. Ним є Мануель Квезон.

СЕНАТОР ДОМАГАЄТЬСЯ ЗАТРИМАННЯ КОНЕЧНИХ БАЗ ДЛЯ АМЕРИКИ

ВАШИНГТОН. — Сенатор Алберт В. Чендлер, що повернувся щойно із подорожи довкруги світу, пропонує приняття Америкою нових засад в політиці, а саме таких, щоб Америка не віддавала деяких баз в посторонних землях, але щоб їх затримала для себе на будуче, як „імперіялістичний засіб оборони". До таких баз, на його думку, належить Ісляндія, що була власністю Данії, і Нова Каледонія на Тихому океані, що належала до Франції. Бази потрібні Америці як забезпека на будуче, щоб ми не мусіли за кожним разом висилати наших хлопців на смерть. Крім цього сенатор домагається затримання повітряних баз в Китаю, щоб забезпечити цей край проти нападу Японії.

СЕРЕДНИЙ ЗАХІД ВИДВИГАЄ ПОЛІТИКУ АМЕРИКАНСЬКОГО НАЦІОНАЛІЗМУ

ШІКАҐО. — Тут починає організуватися група людей, які підносять свої заміти проти участи Америки в міжнародній організації для забезпеки мира. Це є віднова передвоєнного ізоляціонізму. Агітацію за такий „націоналізм" розпочали визначні одиниці з Републиканської Партії, а перед веде газета Ди Шікаґо Дейлі Трибюн, власність полк. Роберта МкКорміка. Ці републиканці не лише противляться заявам президента Рузвелта, але теж і деклярації републиканців, що її зовуть Макінак Чартер. Як арґумент подають те, що Америка не повинна здавати ні частини своєї суверенности, а повинна обмежитися лише до запомогової акції для інших держав, коли будуть організувати якусь міжнародну установу.

Югославія й Греція Ставлять Італії територіяльні домагання

ЛОНДОН. — У передодні московської конференції трох держав уряди Греції й Югославії предложили свої домагання до Італії.

Югославський уряд домагається відступлення: цілого півострова Істрії; островів Херсо й Люсін (на північному Адріятику); порту Фіюме; поясa території від Трієсту вздовж східної границі Італії, включно з містами Трієстом, Горицією й Тарвісом; й порту Зари.

Грецький уряд зажадав від Італії: всеї території, що належала до Греції перед вибухом цеї війни, Додеканів і південної Албанії. Грецький уряд висунув теж уже свої претенсії до певних округ, що тепер находяться у руках Болгарії.

Газетярі кажуть, що деякі з тих домагань стрічаються зо симпатією британських політиків. Вони пригадують, що по закінченню першої війни Італії признано провінції Істрію, Горицію й Трієст, у котрих було 208,000 італійців, а 615,000 югословянів.

НІМЦІ РОЗСТРІЛЮЮТЬ ФРАНЦУЗЬКИХ ТЕРОРИСТІВ

БЕРН. — Потверджено вістку, що 2. жовтня німецька окупаційна влада в Франції розстріляла 50 „терористів", кажучи при тому, що за розстріл береться німецька армія тому, бо „французи не можуть відповісти на терор терором".

Німці почали останніми днями знову натискати на Ляваля давати їм більше французьких робітників. Мовляв, це домагання було якийсь час тільки в завішенню. На ділі німці вдоволялися якийсь час виловлюванням італійських робітників, що найшлися в Франції вчас упадку Мусолінія.

НІМЦІ ПАЛЯТЬ ЖИДІВСЬКІ СИНАГОГИ В ДАНІЇ

СТОКГОЛЬМ. — Данські втікачі, що дісталися до Швеції, оповідають, що німці палять жидівські синагоги в Данії.

Шведські газети подають, що німецький уряд іґнорує предложення шведського уряду дати захист данським жидам. Німці мовляв стоять на становищи, що їх акція проти жидів походила з вимогів війни, а це з вимогів політики.

ЮГОСЛАВСЬКІ ПАРТИЗАНИ ПРОРВАЛИ НАЦІСТИЧНУ ЛІНІЮ

ЛОНДОН. — Спеціяльний комунікат з головної кватири югославських партизанів під командою Йосипа Броза („Тіта") подає, що ці партизани заняли від німців Триний, важну словінську твердиню, коло Радека, на залізниці з Люблянi до Трієсту.

КІНЕЦЬ ЯПОНСЬКОЇ СЛАВИ.—Отсе балакають собі американські й австралійські вояки біля зістріленого японського літака на однім з островів на Полудневому Пацифіку, відбитім від японців.

АМЕРИКАНСЬКА ФЛЬОТА Й ЛІТАКИ БЮТЬ ПО ВЕЙКУ

ПЕРЛ ГАРБОР. — Американські літаки є воєнні кораблі почали в вівторок сильне бомбардування острова Вейк, котрий лежить яких 2,000 миль на захід від Гаваї, а котрий забрали японці наглим наскоком від американців на початку війни проти Америки.

На чолі акції стоїть американський віцеадмірал Монтґомері. Фльота не подала про бомбардування дальших подробиць поза те, що бомбовики скидають на ворожі позиції на острові велику масу вибухових матеріялів.

Була це друга атака на Вейк; перша мала місце 18 місяців тому.

АЛІЯНТСЬКІ ВІЙСЬКА НА НОВІЙ ҐВІНЕЇ ПОСУНУЛИСЯ 7 МИЛЬ.

АЛІЯНТСЬКА ГОЛОВНА КВАТИРА НА ПІВДЕННО-ЗАХІДНОМУ ПАЦИФІКУ. — Австралійські війська на Новій Ґвінеї посунулися долиною ріки Раму й дійшли до села Думпу, 50 миль на полудне від Маданґу, їх головної цілі. Це значить, що за один день вони посунулися на 7 миль наперед.

У полосі Соломонських островів аліянтські боєві літаки напали знову на ворожі кораблі коло острові Бавґейвілі Чойсел. Коло Кавієнґу, на Новій Ірляндії, літаки заатакували один ворожий кружляк.

ПЯТА АРМІЯ ПЕРЕЙШЛА ВОЛЬТУРНО.

АЛЖИР. — В Італії й пята й восьма армія поробили значні поступи проти зростаючої ворожої опозиції. Пята армія ґенерала Кларка посунулася 8 миль на північ і 13 миль на північний схід від Неаполю в напрямі Аверси й Мадальоні, а посунувшися ще далі 8 миль, перейшла ріку Вольтурно.

Тимчасом восьма армія ґенерала Монтґомері далі посувалася зо своєї бази в Термолі проти сильних відділів панцирних військ Німеччини. Німці бються дуже завзято, знищуючи при тому дороги й оселі та підкладаючи міни під ноги наступаючих аліянтських військ.

І НІМЦІ „ОБСМАЛЮЮТЬ ЗЕМЛЮ".

Документи, забрані від ворожих вояків, показують, що німці наміряють здержати наступ аліянтських військ в Італії за всяку ціну. Між цими документами є прикази німецьких команд про те, як треба „смалити землю до тла", нищити всі мости, залізничі двірці, водопроводи, млини й просто всякі будівлі, які тільки могли би послужити Аліянтам.

АЛІЯНТИ БОМБАРДУЮТЬ ДАЛІ БОЛЬОНІЮ.

Аліянтські бомбовики далі бомбардували залізничі получення між Німеччиною й Італією. Больонію, важний пункт цеї комунікації, бомбардовано за останні два місяці вже пятий раз.

НІМЦІ ПЛЮНДРУЮТЬ РИМ.

ЛОНДОН. — Німці вже почали плюндрування Риму на велику скалю. Вони граблять систематично збори штуки, бібліотеки й музеї, конфіскують рукописи й просто все вартісне, на що можуть накласти свою руку. З Риму виїхали до Берліну цілі поїзди, наладовані славними на весь світ предметами штуки старинного Риму й доби Ренесансу.

Ця нова німецька кампанія не має вже нічого спільного з бажанням здержати як найдовше наступ аліянтських військ в Італії. Походить вона просто з бажання збогатитися в війну чужим добром.

ВАТИКАН ГОТОВИТЬСЯ НА ВСЕ МОЖЛИВЕ.

МАДРИД. — Папа вислав своїм представникам документ, який має бути опублікований на випадок, якби німці взяли його в полон і вивезли з Риму. Видно Ватикан приймає таке за можливе.

Всі будинки в Ватикані зазначено виразно на випадок боїв.

АЛІЯНТСЬКИЙ ҐАРНІЗОН НА ОСТРОВІ КОС ЩЕ ДЕРЖИТЬСЯ.

КАЇРО. — Аліянтський комунікат стверджує, що аліянтські війська на острові Кос ще далі держаться, не дивлячися на сильні скріплення, одержані ворогом. Цей комунікат заперечує заяву Берліну, що мовляв всяка опозиція на острові Кос скінчилася.

Аліянтські літаки били по ворожих позиціях на Дедеканах і по інших островах Еґейського моря.

БРИТІЙЦІ ПІДДЕРЖУЮТЬ БАЛКАНСЬКИХ ПАРТИЗАНІВ.

КАЇРО. — Розуміючи добре вагу Балкану для ворожої кампанії, британці стали щораз більше звертати увагу на піддержування повстанських рухів на Балкані. Тепер вони удержують постійні звязки з усіми партизанами, грецькими, югославськими й ґенералом Міхайловичом. Офіцири помагають тим партизанам в їх кампанії.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
Поодиноке число три центи.		Three cents a copy.	
На рік	$7.00	One year	$7.00
на пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00
Число з суботи (з англійською частиною):		Saturday's Issue (with Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.50	One year	$2.50
На пів року	$1.50	Six months	$1.50
В Джерзі Сити і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	$ 5.25	Six months	$5.26
На три місяці	$ 2.75	Three months	$2.75

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

NATIONAL WAR FUND

Президент Рузвелт розпочав своєю промовою через радіо осінну кампанію збірки 125 міліонів долярів для Нешенел Вор Фонд. Збірка скінчиться дня 7. грудня, себто в другу річницю злочинного японського нападу на Перл Гарбор. Уже те, що саме цей пропамятний день призначено на закінчення цеї збірки, вказує наглядно на її вагу. А коли наш президент, що раз-у-раз вимагає від державної каси біліонів на війну, в яку ми ввійшли по Перл Гарбор, тепер взиває нас зложити добровільними жертвами відносно дуже малу суму, коли брати під увагу витрату біліонів, то видно, що ось така добровільна збірка і жертва має якесь особливе важне значіння.

І так воно дійсно є. Бо те, що даємо добровільно на Нешенел Вор Фонд, є виявом нашої людскости, гуманного відношення до свого брата-сусіда, що в терпінню і нужді, чи до вояка, якого хочемо розрадити. Така жертвенність це вияв нашого благородного духа, це ознака нашої глибокої моралі. Це, як каже президент, маніфестація широких народніх мас, яка має на цілі виявити ось такою збіркою і таким фондом бажання виграти війну на те, щоб по ній вільні люди могли жити в кращім світі.

А тепер декілька слів про самий Нешенел Вор Фонд.

Засновано його фактично в січні цього року. Представляє він собою обєднання ріжних орґанізацій, що передше вели збіркову кампанію окремо. Згадатиб, що було в Америці понад 500 таких орґанізацій, до яких зараховується і така відома орґанізація як ЮСО, що вели окремі кампанії. А що через те виходило замішання і була велика витрата в часі й енерґії через свого роду конкуренцію, то вкінці перемогла здорова думка все те скоординувати і звести докупи, а зібрані ось так фонди розділити на ріжні потреби для ріжних держав, що мають тут свої допомогові орґанізації. Зі згаданих 125 міліонів долярів, що мають бути зібрані, дістане, наприклад, ЮСО $61,000,000. А це є допомога призначена для наших вояків. На те, щоби вдержувати 1,600 любів ЮСО, призначених для розривки і відпочинку наших вояків. А так є, що місячно ось ті клюби мають понад 25 міліонів вояцьких відвідин. І є ті клюби на ріжних територіях — в Алясці, в Гаваях, в Полудневій Америці й т. д. Чи не гарна це ціль?

Яких шість міліонів жінок і мужчин зголосилось в Америці до допомоги цій кампанії за збіркою на Нешенел Вор Фонд. У кожній місцевости будуть вони збирали гроші на цей фонд. А усім нам треба піти на зустріч тим людям, що будуть збирати — своєю щирою і щедрою жертвою.

Дві системи державного забезпечення

Рівночасно з поданням вістки з Вашинґтону, що на конференцію трьох держав у Москві виїде від Злучених Держав старий секретар стейту Кордел Гол, піднялися спекуляції про ту конференцію, а спеціяльно які вигляди має вона на обдумання спільної акції та які перешкоди для неї можуть на ній проявитися. Ці спекуляції ще більше підбехтала хвиля пропаґанди за другий фронт, що рівночасно вийшла від комуністичної партії в Америці й від нового совєтського представника в Вашинґтоні.

Оноді були подані з Лондону догади кореспондента визначної американської ґазети про становище совєтського уряду на московській конференції. Донесення з Вашинґтону лодонському донесенню не тільки не перечуть, але й немовби його між стрічками потверджують. У Вашинґтоні мовляв знають, що російський уряд має виразні бажання щодо справи границь і справи повоєнного впорядкування. З натяків видно, що американський уряд має в тих справах теж свої погляди й бажання та що вони не покриваються з бажаннями Росії.

Для вияснення питання, які погляди представляє американський департамент стейту, нема публичних авторитетних жерел. Є одначе публичні промови президента та секретаря стейту, які дають нам деяку основу догадуватися, за що буде стояти секретар стейту на конференції в Москві. Вичитуючи промови секретаря Гола, ґазетярі й коментатори звернули особливу увагу на його радіову промову з 12. вересня, в котрій він заявився був за потребу міждержавної орґанізації з правом ужитку сили для ціли удержання мира.

Дипльоматичні круги в Вашинґтоні, як доносить вашинґтонський кореспондент „Ню Йорк Таймсу", заявляють, що вони зовсім не були би здивовані, якби на конференції в Москві секретар Гол підняв ті самі погляди, які він викладав у радіовій промові 12. вересня. Коли совєтський уряд виступить в імені забезпечення своєї держави з домаганням признання Росії більше території, поширення її границі та признання її сфери впливу, американський секретар стейту міг би виступити проти цього домагання зо своїм пляном загального забезпечення всіх держав дорогою наддержавної орґанізації, ефектовної орґанізації з правом ужитку збройної сили проти аґресивної, чи непослушної, держави. Колиб в світі повстала така наддержавна орґанізація, тоді не потреба би було ніякій державі боятися, що котрась інша держава пірветься на її цілість.

З поглядів дипльоматів у Вашинґтоні виходило би, що в Москві можуть стертися зо собою передовсім ці два погляди міждержавного порядкування. З одного боку американська ідея наддержавного забезпечення дорогою міждержавної орґанізації. З другого боку ідея забезпечування держави через віддавання її відповідних країв, через признавання її мілітарної границі, признавання її сфери впливу. Другої ідеї не можна назвати російською, бо за нею стоїть не тільки совєтський уряд у Москві, але й польський уряд у Лондоні, котрий теж хоче забезпечення польської держави через зроблення її сильною, себто великою державою, через потягнення для неї таких границь, на яких можна би добре воювати, через признання їм великих промислових центрів, добрих портів, важних комунікаційних вузлів, тощо. Коли російський уряд і польський уряд зо собою посварені, то не через те, що вони заступають противну ідеольоґію в міждержавних зносинах. Сварка між ними за практичну зовсім справу границі.

Як російський і польський уряди не ріжняться між собою щодо засади державного забезпечення, так знову між американським поглядом про забезпечення держав наддержавною орґанізацією та поглядом про особливе забезпечення кожної держави нема тепер практичної ріжниці щодо погляду на становище н а ц і о н а л ь н о с т е й, що входять у склад держав. І політики, що заступають погляд, що держави забезпечується добрими границями, не беруть при тому під увагу бажання національностей, і ті політики, що мріють про наддержавне забезпечення держав, теж не беруть під увагу теперішних бажань національностей. Перші не беруть їх під увагу, бо справа величини держави, чи сили, для них важніша, ніж воля людей, а другі не беруть їх під увагу, бо мовляв кривди національностей можна теж полагоджувати в наддержавній орґанізації.

Проф. Микола Чубатий.

До українсько-жидівських відносин

II.

Наїзд націстів на українські землі та відносини українських мас до жидів.

Фальшивість звязування антисемітизму з українським визвольним рухом є очевидною. Доперва така справа як Шварцбарта та постава поважних жидівських кругів до неї могла була поважно попсути добрі відносини між українськими автохтонами та українською жидівською меншиною. Колиж так не сталося, то тому, що український нарід у свому духовому заложенні відзначається рідкою толєранцією та що найважніше великим чоловіколюбієм. Він все гуманно підходить до кожної справи, а так само й до справи українських жидів. Правдивий український самостійник, правдивого українського духа, не може бути проти людей якоїнебудь раси, а вже найменше проти найстаршої меншини в Україні, проти жидів.

Показала це теперішна війна, зокрема наїзд націстів на українські землі. Безперечно, що одна чи друга креатура, українського як і не-українського походження, могла найнятися на службу німців як поліцай чи їх аґент та робити пакости жидам, але саме з ними не має нічого спільного український самостійницький табор в Україні, що пішов проти німців у підземелля, побачивши, що німці стали на Україну дивитися як на свою кольонію, не думаючи про творення якоїнебудь української держави.

Українська маса теж не має нічого спільного з расовими переслідуваннями н а ц і с т і в. Мені особисто заявила поважна особа з жидівського світа в Америці, що їх установи мають матеріяли, з яких виходить, що українські селяни переховують поміж собою жидів, які скриваються перед націстівською владою.

Рабін Абрагам Бік витає в Ню Йорку своїх одноплемінників, комуністичних достойників з радянської України.

Приїхали до Америки два большевицькі представники жидівського походження, професор Соломон Міхоельс та підполковник Іцик Фефер, жидівський поет з радянської України. Чого приїхали, це не наша справа. Не наша теж справа, коли їх захотіли повитати одноплемінники жиди. І теж жидівська це справа, коли рабін, представник релігії, витає атеїстів-комуністів, бо це річ передовсім тих жидів, для яких рабін Бік є рабіном. На тлі теперішної дійсности та переходу деяких релігійних орґанізацій на службу вибілювання червоного атеїстичного режіму, це теж річ не надзвичайна. Бож ми свідками що навіть сторож патріяршого престола, митрополит Сергій, таки на склоні свого 76-літного віку виписав книжку, в якій пише, що в червоній Росії не було переслідування релігії. За це навіть удостоївся зі сторожа стати дійсним патріярхом та головою російської православної церкви. Діло зачинає доперва провокувати український нарід тоді, коли цей рабін Бік став промовляти в імені України, а не тільки від орґанізації жидів з України — проти українського народу. Тут на терені Америки істнує орґанізація українських жидів, зложена з американських громадян, бувших російських жидів з України. Як така повиннаб числитися з українським народом, на якого землі живуть сотки тисяч жидів. Від такту та розуміння інтересів українського народу, господаря цеї землі, багато чейже залежать теж взаємини поміж українським народом та жидівською меншиною в Україні. Та і тут треба зазначити, що не маємо очевидно певности, чи рабін Абрагам Бік віддавав вірно настрої цеї орґанізації. Оскільки нам відомо, на її чолі стоїть редактор Ашерович з жидівського часопису Форвертс, радше напрямку соціялістичного, ніж комуністичного, тому теж привітання рабіна Біка ми склонні радше брати як його власні погляди та на його приватне конто зараховувати його виступи, а не на рахунок жидів з України.

Як рабін Бік витав підполковника, жидівського поета Іцика Фефера?

Приймаючи, що текст промови рабіна Біка поданий комуністичною ґазетою, Українськими Щоденними Вістями, правдивий, виходить, що рабін Бік не тільки, що на сто відсотків зсолідаризувався з червоною окупаційною владою в Україні, а також вважав вказаним ще й провокувати український нарід в Европі, і американських українців.

У своїй промові він мав сказати таке: „Минули дні Петлюри, коли ненависть штучно вщіплювано між євреїв та неєвреїв України; коли бандити та вбивці намагалися робити поділ в домі України і цькувати людину проти її брата. Україна на протягу останніх 25 років позбулася всіх тих лих. Вона терпіла за діла чорної вівці Петлюри та йому подібних".

Невідомо нам, щоб хтонебудь з українців в днях отамана Петлюри вщіплював ненависть до євреїв, крім хіба визнавців російського націоналізму, що саме тепер знов зачинає прибирати на силі в червоній Росії. Невідомі нам ніякі вбивці, що ширилиб ненависть між українцями і жидами крім одного вбивця Шварбарта. А тепер дальшим вбивцем приязни між українським народом та жидівською меншиною в Україні не хто другий, а є ним сам рабін Бік, що стоячи по боці окупанта української землі ще й зневажає память героя українського незалежництва, покійного отамана Петлюри.

За те, що добра українська земля ласкаво вигодувала ось такого Біка, чи йому подібних, вони тепер хочуть їй відплатитись тим, щоб її віддати наїздникам, що виголоджували український нарід міліонами.

Треба зберегти холодну кров супроти провокацій рабіна Біка.

Рабін Бік не вдоволився провокованням українського народу в Европі та зневажуванням доброї памяти отамана Петлюри, він ще й кинув визов американським українцям. „Все таки, друзі, ми мусимо бути обережні", говорив Бік, „перед старанням націстів сіяти ненависть серед українців в цій країні. Їм не вдалося це в Україні, але вони надіються, що їм удасться це в Ню Йорку, в Пенсилвенії і Каліфорнії... Єдність українців у цій країні, більш потрібна тепер, як колинебудь перед тим".

Нехай рабін Бік не журиться єдністю американських українців. Вони думками у многім поміж собою розходяться, в однім одначе вони солідарні, а саме щодо цього, що треба усунути з України панування чужинців. З виїмкою кільканацять соток збаламучених темняків та кілька десяток запроданих комуністичних аґентів, в одним американські українці згідні, що паном української землі та її господарем мусить стати український нарід, а всяка чужа окупація, націстівська, московська чи польська, мусить бути прогнана з України. До цего саме зміряє новий кращий світ по тій безпримірній світовій різанині, а саме, щоб була воля для всіх народів.

На українській землі в першу чергу мусить бути привернена воля українцям, а вільний український нарід як правовитий господар тої землі напевно не поступить інакше як його предки, в дусі толеранції супроти всіх меншин, а між ними й найстаршої української меншини — жидів, але між ними не повинно бути ворогів українського народу.

Ненависть поміж українцями та жидами в Америці пробує отсе ширити рабін Бік, що намагається промовляти в імени України проти інтересів українського народу. Проте ми певні, що американські українці збережуть холодну кров щодо виступу рабіна Біка, бо вони далеко не є висловом поглядів ані міліонів жидів в Україні, пригноблених націстичною неволею, ані тисячів жидів з України в Америці, наших співгромадян тут за морем та колись в Україні.

Рабін Бік став на становищі певного типу зросійщеного жидівського інтеліґента в Україні. Та про одно повинен він та всі того роду зросійщені жиди інтеліґенти з України тямити, що український нарід є постійним господарем України, а московський червоний окупант — тільки переходовий. І українським масам, як більшости населення України, та жидівським масам, як меншині, треба буде вічно жити біля себе на цій землі у відносинах приязних та спільно працювати для повної волі України. В такім аспекті рабін Бік чужий як українському народови так і жидам в Україні.

(Кінець).

ІВАН ФРАНКО

Борислав Сміється

(Повість)

49)

— Тьфу, до сто чортів на такий розум! — розгнівався Андрусь. — Провадить процес зі зайдою, процес той, якби був виграний, міг би подати велику заохоту для бідних ріпників, міг би їм показати, що не можна робучого чоловіка безкарно кривдити, до виграння того процесу потребує свідків, а він мовчить тихо, не голоситься, а тільки тишком, собі в куті в кулак трубить, ну, скаже мені, добрий це розум?...

Матій задумався і засумував.

— Гай, гай, двох свідків! — сказав він. — Яж тобі, Андрусю, скажу, що аж тепер нагадав собі за тих двох свідків, аж тепер по невчасі. Бо раз, хто тепер винайде тих свідків?

— Я винайду! — перервав гнівно Андрусь.

— Ти? — скрикнули Матій і Бенедьо.

— Так, я! Бо яж то сам із старим Стасюрою бачив тебе тоді в шинку.

— Ти? І Стасюра? То ви були? — скрикнув Матій.

— Так, ми були.

— І бачили Івана?

— Як жеж би не бачити, бачили.

— І пяного?

— Пяного.

— З Мортком?

— З Мортком. Як зачалася з тобою бійка, ми оба кинулися було тебе боронити, але старого Стасюру один гримнув так, що той умлів. Ніколи мені було тебе боронити, я взяв старого й заніс до ванкира, де був Мортко з Іваном. Відтер я старого, а за той час Мортко все коло Івана танцював, усе підсував йому то горілки, то пива, заговорював його, щоби не балакав зі мною, а далі потяг його кудись з собою. Відтоді вже я не бачив Івана! А коли ми оба зі Стасюрою війшли до шинку, ти лежав уже закрівавлений, без памяті на помості. Я не міг помагати нести тебе додому, а тільки просив якихось двох ріпників, розповів їм, де живеш, а сам попровадив Стасюру до його хати. Оце все, що я знаю. Але чи міг же я сам духом Божим знати, що це може бути важне для твоєї справи?

— Господи Боже, — аж скрикнув Матій, — так цеж значить, що тепер можна би виграти процес.

— Хто знає, — відповів Андрусь, — але все таки надія більша. От що було би добре, винайти тих, що тоді билися з тобою! Ти, кажеш, видів, що Мортко їх підохочував?

— На це присягнути можу!

— От була би і запинка. Зараз би можна потягнути їх на слова, чи Мортко підмовляв їх. А як підмовляв, то, значиться, в якій цілі?

Лице Матія при тих виводах чимраз більше прояснювалося. Втім нова думка знов засмутила його.

— Е, але як жеж їх віднайти, тих, що тоді почали зі мною бійку? Я їх зовсім не знаю і не міг опісля ніколи пізнати.

— І я їх не знаю, та й не звертав на них тоді уваги. Але, може, Стасюра? Мені здається, що з одним він щось говорив тоді.

— Господи Боже! Знов було би вогниво більше! Знов ближче до доказу. Та й ще хто знає, що визнали би ті ріпники! Ходім, Андрусю, ходім до Стасюри!

Швидко зібрався й обувся Матій, живо повертався під впливом нового проблиску надії, немов разом десять літ скотилося з його плечей. Так глибоко в серці того старого, горем з давніх літ битого чоловіка, вкорінена була любов до единого близького йому чоловіка, так гаряче бажав він, щоби правда про його таємну погибель вийшла на денне світло!

Бенедьо сам остався в хаті по виході обох побратимів. Він сидів і думав. Не процес займав його в цілім тім ділі, — хоч, розуміється, і процесові він бажав доброго виходу. Його найбільше займало оповідання Матія про бійку людей з зайдами і про крик небіжчика Максима: „Виженіть кровопийців з Борислава!" А що, — думалося йому, — чи й справді це булоб добре, якби вигнати кровопийців? Поперед усього: куди їх вигнати? Підуть на інші села, там почнеться те саме, що тут діється. А проте: самі не підуть, а що тут надерли грошей, заберуть з собою і в інших місцях повернуть на те саме, на що тут повертали. Ні, це не врятує робучих людей!

Пізненько вночі вернув Матій додому. Він був дуже змінений проти попереднього: веселий, говіркий. Їх надії на Стасюру оправдалися. Одного з тих, що завели були в шинку бійку з Матієм, Стасюра справді знав, інші були з того самого села, що й той один, але всі вони вже від трьох літ не робили в Бориславі і сиділи на господарстві. Андрусь Басараб і Стасюра готові були свідчити в суді. Тож і рішився Матій завтра таки йти до Дрогобича до адвоката і зарадитися його, як і що діяти.

— Ну, тепер не уйде чень той злодюга Мортко! — проговорив Матій: — Тепер ми його за руки у за ноги такими доказами обкрутимо, що й сам не отямиться! Хоч то ніби Пан Біг не каже бажати іншому лиха, але такому злодієві, бачу, не гріх бажати не то лиха, а й усякого безголовя.

З таким побожним бажанням Матій і заснув.

VIII.

Звільна, важкою ходою повзли одностайні робучі дні в Бориславі. Бенедьо працював цілими днями при своїй фабриці, витичував пляни будинків, заправляв робітниками, наглядав за вчасним довозом цегли, каміння, вапна і всього потрібного, а при всім тім обходився з робітниками так по-братерськи, так щиро та приязно, немов хотів на кожнім кроці показати їм, що він їм рівний, їх брат і такий же бідний робітник, як усі вони, немов хотів перепрошувати їх за те, що оце не по своїй волі став над ними наставником. А вечорами, по роботі, він не раз до пізньої ночі ходив у важкій задумі по болотистих вулицях Борислава, заглядав до брудних шинків, до тісних хат та комірок, де жили робітники, заходив у бесіду зі старими й малими і розпитував їх про їх життя й бідування. Тяжко ставало йому, коли слухав їх о п о в і с т е й, коли дивився зблизька на нужду і погань їх життя, але ще тяжче ставало йому, коли бачив, що коштом тої нужди й погані збагачені визискувачі гордо їздять у пишних повозах, строяться в дорогі шати і бризкають болотом на темну, похилену товпу.

Звільна, важкою ходою повзли дні за днями, і життя в Бориславі для робучих людей ставало чимраз тяжче й тяжче. Здалека і зблизька, з гір і з долів, з сіл і з містечок день-у-день сотні людий плили-напливали до Борислава, як бджоли до улія.

(Дальше буде).

ЯК ПРАЦЮЄ "О.Р.А."

Уряд чи Бюро Адміністрації Цін (Офіс оф Прайс Адміністрейшен — коротко „О-Пі-Ей") це одна з тих воєнних установ, що найтісніше звязані з буденним життям населення. Це Бюро повстало на підставі спеціяльної ухвали конгресу і до нього належить контроля над цінами та чиншами і завідування воєнним пайкуванням харчів, взуття й інших предметів щоденного вжитку.

Зразу Бюро Адміністрації Цін мало тільки „пильнувати", щоб ціни не йшли вгору. Воно вживало для цього переговорів, переконування, добровільних зобовязань продуцентів і продавців, і т. п. В січні 1942 року, конгрес дав йому широкі повновласти окремим законом, т. зв. Вімковим Актом про Контролю Цін, і від того часу „О.Р.А." має повне право видавати потрібні розпорядки, приписи й вказівки.

„О.Р.А." — це величезна організація. Вона має свою централю у Вашінгтоні, звідки виходять усі рішення та звідки підчинені уряди дістають вказівки й розпорядки. Ці рішення та розпорядки виконуються і переводяться на практиці девятьома регіональними бюрами, 105 окружними офісами та 5,500 Радами Воєнних Цін і Пайкування по цілій країні.

Бюро Адміністрації Цін співпрацює тісно з усіми іншими централями, що мають відношення до мобілізації і використання господарських засобів Америки у війні. До тих центральних установ належить Воєнна Харчева Адміністрація (Вор Фуд Адміністрейшен), Бюро Координатора Нафти (Офіс оф де Петролієм Координейтор), Рада Воєнної Продукції (Вор Продокшен Борд), Бюро Господарської Стабілізації (Офіс оф Економик Стабилизейшен) і Бюро Воєнної Мобілізації (Офіс оф Вор Мобилизейшен). Бюро Адміністрації Цін дістає від згаданих установ поради, вказівки, дані та вимоги і на їх підставі складає свою програму. Діється це в ось який спосіб:

Департамент Цін встановляє максимальні ціни на всілякі товари, особливо ті, де є загроза непомірної підвишки цін, або спекуляції. Він складається з кількох відділів, що збирають дані про ціни відносних товарів, про їх запотребування, продукцію, доставу і т. п., та виготовляють цінники і правила, як їх міняти.

Департамент Пайкування збирає дані про кількість даного продукту і його запотребування і на їх підставі видає розпорядки про пайкування, в порозумінні з Радою Воєнної Продукції, Воєнною Адміністрацією Харчів і Адміністрацією Нафти. Цей департамент має чотири головні відділи: харчів, автомобілів (гума, газоліна, автомобілі), топлива і мішаних продуктів. „О.Р.А." не встановляє кількости даного продукту для вжитку цивільного населення. Це роблять інші агенції. Бюро Адміністрації Цін тільки вирішує, як ту означену кількість розділити поміж населення.

Чиншовий Департамент встановляє правила й видає розпорядки про контролю чиншів за помешкання в Оборонних Чиншових Районах, щоб запобігти визискови робітників у воєнних індустріях. Він також виробляє пляни і наглядає за належною контролею чиншів.

Регуляція цін і пайкування торкається щоденного життя усього населення і тому, на думку уряду, необхідно, що виконуванням розпорядків на місцях і вияснюванням правил та регуляцій займались місцеві бюра. Тому то створено Ради Воєнних Цін і Пайкування, в яких засідають місцеві люди, що при помочі добровольців, та за їх порадою, приймають одержані з централі розпорядки, приймають прохання, видають пайкові книжечки, закупочні цертифікати, цінники і т. п., а з другого боку стараються, щоб місцеві купці добровільно придержувались встановлених цін.

Подібно виконується чиншову програму через Районові Чиншові Бюра (Ерія Рент Офіс), встановлені в кожній Оборонній Чиншовій Окрузі.

Між місцевими радами і районовими бюрами, а головною управою ОРА у Вашінгтоні є реґіональні і окружні Бюра Адміністрації Цін. Їх завданням є примінювати розпорядки централі до потреб даної околиці чи округи та наглядати безпосередно за їх належним виконанням. Реґіональні бюра, яким деколи підлягає територія, зложена з кількох стейтів, наглядають за тим, щоб населення було належно поінформоване про ціни, пайкування і чинші, щоб окружні бюра, яких 10 до 15 підлягає кожному реґіональному офісові, в час і одночасно виконували свою працю, та щоб централя була своєчасно поінформована про стан пайкування і адміністрації цін у даній области.

Окружні, чи там дистриктові, бюра стоять у безпосередньому звязку з продуцентами і купцями своїх округ. Вони вияснюють їм розпорядки централі, умовляються про способи, як їх найкраще перевести в життя, та наглядають за місцевими радами Воєнних Цін і Пайкування, чи вони виконують свої завдання згідно з встановленими правилами. Місцеві ради повідомляють їх про ухил від розпорядків ОРА і окружні бюро мають до діла головно з купцями і то так дрібними, як і гуртовими. Реґіональні бюра полагоджують головно справи продуцентів. Місцеві ради подають до відома населення остаточні ціни в центах і долярах, та дбають, щоб купці їх придержувались.

Так в головному працює отся величезна машина, якої завданням є дбати, щоб населення Америки діставало порівну існуючі засоби, та щоб ціни на них не піднімались вгору і не привели обезцінення гроша, себто інфляції.

Загальна Рада — ФЛІС.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

„СВОБОДА" — ЯК Я ЇЇ БАЧУ.

Отримавши ювилейне число „Свободи", прочитав я кожну статтю з великим зацікавленням. А прочитавши гарні спомини про „Свободу", набрав охоти і собі написати свої спостереження про наш одинокий український народній щоденник на американським континенті.

До Канади я прибув коротко перед цією війною. „Свободу" побачив вперше в Виніпеґу, в Українським Народнім Домі, де були теж й інші українські часописи. Зацікавився в першу чергу „Свободою" вже тому, що вона була між тутешніми часописами одиноким щоденником. Зачавши читати „Свободу" я відразу завважив, що вона обстоює право українського народу на людське, себто вільне і самостійне життя, дуже рішучо, а саме по цім пізнає українська людина, чи газета дійсно українська, чи тільки писана українською мовою. Бож українською гарною й милозвучною мовою можна теж і поборювати українців і очернювати український визвольний рух. Ось тому і знаємо, що не кожна „українська" газета є вдійсности українською. Деякі „українські" газети є тільки писані українською мовою. Та „Свобода" тепер як і в минулім, як це ми, читачі, спостерегли, є таки дійсно американська і демократична газета, що є за те, щоби господарем в Україні був український нарід, а не його захланні сусіди. „Свобода" висвітлює раз-у-раз, що Україна не польська, ні російська, і не німецька провінція, а земля українського народу, земля його предків, Богом дана їм в посідання. Таке голосила „Свобода" вже дуже давно і за це, друзі, „Свободі" належиться велике признання. Як американський часопис „Свобода" виявляє справдішню американську гуманність зглядом покривдженого, голодом вимордовуваного, тортурованого українського народу. Українські люди, ось ці невільники на своїй землі, гідні співчуття вільних американських людей. Вони були й будуть вдячні всім людям доброї волі й організаціям за добре слово в обороні України, в обороні правди й волі. Міліони гнетених і поневолених українських людей якби могли сказати вільне слово, то склали б „Свободі" щиру подяку за її мужну оборону української народньої справи і чесного імени українського народу, так, як я отсе їй складаю. Український нарід обріхують ріжні темні сили; тому так дуже потрібні чесні й людяні часописи, якіб обстоювали правду.

Українці в Америці й Канаді можуть бути горді з цього, що мають свій щоденний часопис „Свободу". А про любов до „Свободи" свідчать от хочби статті в ювилейним числі. Про це свідчать і заяви українських людей.

Недавно Ілля Еренбург подав в одним з комуністичних часописів, „що українець любить волю дужче за життя". А отже тому тільки ті часописи, що бажають Україні справжньої волі як цього бажає „Свобода", є приятелями українського народу. Редакційні статті „Свободи" вияснюють неодну неясну для нас справу. Деколи вказують напрям куди йти. Вони бувають дуже короткі, але — і дуже ясні. Такі статті дуже легко читати кожній людині, теж і не високо вченій. В редакційних статтях часто вияснюється найважніше з цього, що треба нам знати з американських чи канадійських проблем, як і це що відноситься теж і до українського народу.

Добре робить „Свобода", коли передруковує повісти колишніх письменників, таких, як І. Франко, Квітка-Основяненко, Марко Вовчок і т. і. Добрих письменників щораз менше. Сумне це явище, але нема добрих нових письменників. Тому треба передруковувати старі оповідання і повісти наново, щоб молодші їх пізнали, а старі собі пригадали.

Кореспонденцій з Европи тепер нема. Це відбивається теж і на „Свободі". Дехто каже, що перед війною „Свобода" була цікавіша, бо було багато вістей з України... Але деж їх тепер взяти? Має „Свобода" й свої недомагання. Сьогодні вона не є денником на 100%. Виходить тільки 5 разів на тиждень, хоч моглаб виходити сім разів на тиждень. До певної міри є це тепер зрозумілим, бо воєнний час. Та вже таки повинна вдержатись хоч на теперішним рівні! Бо якщоб зменшено її на ще одно видання в тижні — „Свобода" перестала б бути щоденником, а це булаб велика втрата, бож мусимо мати хоч один свій щоденник на американським континенті! Тому треба усім нам над цим призадуматись, як підтримати „Свободу" фінансово.

В канадійських українських часописах є постійні такі рубрики: Приятелі Новому Шляхові — чи Жертви на пресовий фонд Українського Голосу чи Українських Вістей. При всяких нагодах люди пригадують собі свою пресу, бож вона виходить виключно за гроші українських передплатників. Ніхто не поможе нашій пресі, якщо ми, люди, самі її не поможемо. Цеж преса наша!

„Свобода" святкує отсе пятьдесятьлітний ювилей. Американські українці мають отже добру нагоду ділами доказати любов до своєї преси. Хай „Свобода" не зменшується, а росте. Часопис, який обстоює високі демократичні ідеали і стоїть на становищі, що народам, а між ними й українському поневоленому народові, належиться дійсна свобода і незалежність, гідний підтримки кожної поступової й свободолюбної української людини.

А Ви, Союзовці, що в Канаді, теж і собі відгукніться. „Свобода" святкує ювилей, а її свято це теж і Ваше свято, свято усіх нас українців.

П. Хомяк,
Клендоналд, Алберта, Канада.

В КАРПАТСЬКИХ ГОРАХ ЗГИНУЛО 10,000 ПОЛЬСЬКИХ ВОЯКІВ.

ЛОНДОН. (ОНА). — Польські державні кола в Лондоні оголосили, що підчас утечі польської армії з Галичини на Мадярщину в Карпатських горах згинуло десять тисяч польських вояків. В осени 1939 року поляки були окружені з двох сторін, німці наступали з заходу, а совєтські війська зі сходу. Армія дістала приказ втікати, куди хто може. Одні частини переходили через Заліщики до Румунії, а другі пустилися через Карпатські гори на Мадярщину.

Не знаючи доріг, польські вояки блудили в горах цілими днями і ночами, а втомившись лягали на голу землю спати, перестуджувались і вмирали. Крім того, кажуть, що „гірські бандити" нападали в ночі на поляків і вбивали їх. Гуцульські провідники, кажуть поляки, відносилися до польських вояків дуже прихильно і перепроваджували їх через гори на Мадярщину, але їх було мало. Поляків було таке велике число, що кожному провідника тяжко було дістати. Зрешкою, вояки втікали з великим поспіхом і не все дивилися за місцевими людьми, щоб їм дорогу показали. Таким чином багато їх в горах погинуло.

НАЦІСТИ ПРИГОТОВЛЯЮТЬСЯ ДО НЕЛЕҐАЛЬНОЇ РОБОТИ.

ЛОНДОН, 30. вересня. (ОНА). — Аліянтські круги в Лондоні мають вістку, що націстська еліта вже приготовляється до нелеґальної роботи в Німеччині. Знаючи, що вони війну програли, націсти переконані, що як аліянтська армія увійде до Німеччини, то їх партія буде зліквідована. А як так буде, то всякому бандитизмові може прийти кінець. Щоби до цього недопустити, Гітлер мав видати Гімлерови приказ поробити заходи, щоби націстська партія могла продовжати свою роботу навіть тоді, як ціла Німеччина буде в руках Обєднаних Держав.

Гімлер одержав інструкції вибрати в кожній місцевости найбільш відданих партії членів і порадити їм творити місцеві нелеґальні організації. Як німецька армія буде розбита, а націстська партія розвязана, то ці тайні націстські гуртки будуть пакостити аліянтським адміністраторам в удержуванні публичного спокою і класти тимуть колоди в реорганізуванні німецької держави на демократичних основах.

Аліянтські круги в Лондоні мають певні інформації, що Гімлер вже виконує приказ Гітлера й організує нелеґальні гуртки по цілій Німеччині. Нацисти ховають для себе амуніцію, пальну зброю і будують підземні криївки. Окремі гуртки будуть мати між собою тайні сполучення і будуть ділати на приказ згори.

СОВЄТИ І ПОЛЬСЬКІ ДІТИ...

МОСКВА, (ОНА). — При комісаріяті освіти, як подають урядові джерела, зорганізовано комітет опіки над польськими дітьми в Совєтському Союзі, якого завданням є дивитися, щоби кожна польська дитина була одягнена, мала що їсти, та щоби ходила до школи й вчилася совєї рідної мови. Головою комітету вибрано товариша комісара освіти Г. І. Іваненка. На першому зібранні комітету Іваненко сказав, що польські збігці в Совєтському Союзі можуть чутися, як в себе дома. Їм дана вся можливість найти корисну працю, а тепер матимуть ще нагоду образувати своїх дітей на своїй рідній мові. Де тільки находяться польські збігці, там повинні існувати польські школи. Комітет віднайде кваліфікованих польських учителів і дасть приміщення на ведення початкових і вижчих курсів польської мови, історії й інших предметів, що входять в обсяг семиклясової школи.

КУПУЙТЕ ВОЄННІ БОНДИ

ЖДУТЬ НА ЩЕ ОДНУ ЯПОНСЬКУ ЖЕРТВУ.—Отся сцена знята в Новій Гвінеї на Полудневім Пацифіку. Американські вояки щойно затопили японський корабель, а ждуть ще на японські літаки, щоб їх зістрілити при помочі протилетунської гармати, що її бачимо на образку.

„Пекло ще не наховстане"

(З нагоди нового вулькану в Мексику).

Мексиканський селянин Діонісіо Пулідо має невеличку фарму в провінції Мічоакан, 180 миль від міста Мексика. Він мабуть єдиний у світі, що власними очами бачив найбільше диво світа — народження нового вулькану. Вже склонювалося сонічко на обвиді дня 20. лютого таки нашого 1943 року, Діонісіо зорав ниву і став на спочинок. Нагло завважав він тонкий стовп диму, що почав підноситися вгору як гадюка у віддалі яких 60 кроків від нього.

Дива на фармі Діонісія.

Дива діялися на його фармі того дня — оповідав опісля Діонісіо людям. Раннім ранком його земля гнівно тряслася. Коли він почав орати, земля під його босими ногами була гаряча. Він попарив собі ноги, але не нарікав. Аже тут отой стовп диму! Коли він підбіг, щоб розслідити звідки дим походить, почув вистріл. Отак якби вистрілив корок з пляшки. Стовп диму густів й нагло почав гнати аж під небо звеликою силою. Діонісіо відбіг вспять, щоб закликати свою жінку. Обоє, чоловік та жінка, вже більше не побачили своєї фарми. Коли Діонісіо наставав, щоб жінка спішилася, вона не довіряла його словам. А це вже був землетрус, що його зарекордував сейсмограф у Ню Йорку, 2250 миль на північ від господарства Діонісія. Коли Діонісіо вигребав себе зо звалищ своєї хижі й оглянувся довкруги себе, його нивка з кукурудзою вже горіла й викидала стовпи огню вгору. Довкруги нього падало каміння й цілі тони піску.

Настрашені, стрімголов побіг Діонісіо та його жінка до недалекого сільця Паракутин. Під ними дрожала земля, вони раз-у-раз падали. Як добігли до села, там діялося тесаме. Люди перестрашені тікали на всі боки. Забирали з собою, що хто захопив: накривала з ліжка, вбрання, кухонне начиння. Місцевий священик накликав людей, щоб помогли йому забрати з церкви святий образ Христа-Чудотворця.

Над Паракутином зайшла ніч, але серед ночі було видно, наче вдень. З Діонісієвої фарми бухав огень. Це вже був вулькан. Він освітлював цілу околицю, навіть через густі клуби диму й сірковатого попелу. Під небо стріляли огненні язики, вилітало розпечене каміння як зірки і то на цілі тисячі стіп вгору. Весь час чути було оглушуючі експльозії, гуркіт грому йшов безупину. Здавалося, що тисячі гармат стріляють нараз. Хмари чорного розпеченого попелу налітали навіть на місто Мексик у віддалі 180 миль.

Ще більші дива потім.

Третього дня вулькан прибрав уже вид стіжка, а з нього почала лятися розпечена текуча лява темно-червоної краски. Вона булькотіла наче великий збірник ростопленої залізної руди. Вона вибухала з нутра землі, перелітала через береги отвореного вершка стіжка і спливала його узбічем 20 стіп грубости а 200 стіп ширини. Із розпеченої до біла маси вона переходила на ясночервону і спливала в долину, сіючи по дорозі смерть усьому живому.

Громада знавців, цікавих учених.

Державні урядовці, учені геольоґи, газетярі, фотографи й звичайні цікаві люди поспішили оглядати небувале диво. У селі Паракутині лява скоро пристигла й люди могли ступати по ній. Вони добилися до фарми Діонісія, щоб зблизька оглянути вже пекло. Там оставали вони цілими днями, щоб вважати на всі явища навонародженого вулькану, першого, який вибух на від 1759 р. Шість разів цей новий вулькан переставав вибухати й наново розпочинав свою виставу, теоризуючи мешканців цілої околиці. На 10. червня стало ясно, що це новий вулькан „Паракутин", а не село Паракутин, бо вулькан уже його спалив. Того дня новий вулькан почався вже кільках стіп вище, бо купи попелу, вкритого лявою росли вгору. З вибухом потекла нова ріка ляви вже в інший бік. Спочатку вона плила на 1000 стіп денно наперед, за місяць вона вже розливалася на всі сторони і плила лише 10 стіп щодня.

Вигляд околиці.

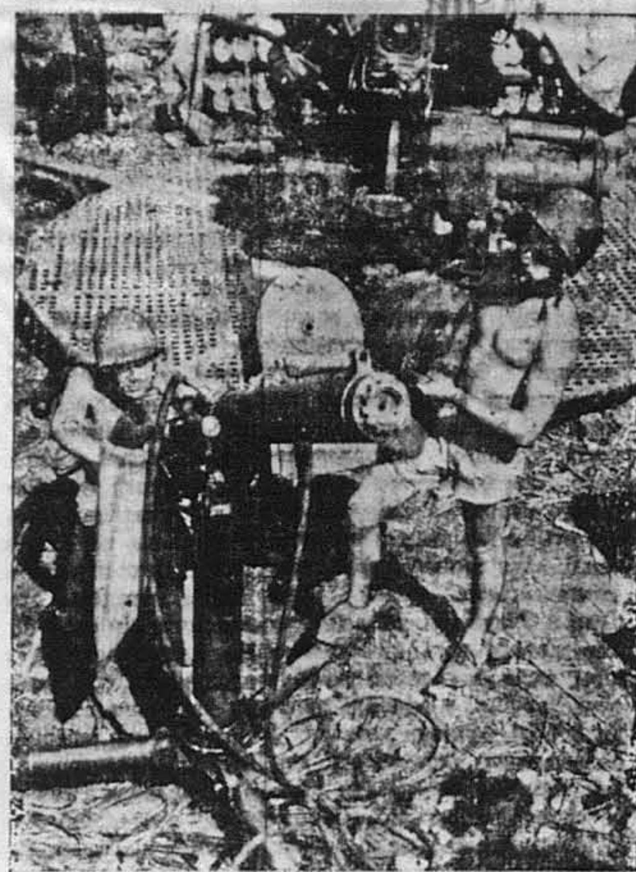
Дві долини вже лежать погребані під глибоким покладом зціпенілої ляви, вулькачних каменів, та попелу. Наслідки цього знищення пізнати вже на 75 миль здалека. Гори й сади щезли, церковні вежі вистають з глибини, наче зпід води, висохли водні джерела, а річка Кунатізо пливе чорним болотом. Дальше видно клуби диму, а з нього вилітає каміння навіть на 20,000 стіп вгору. Що чотири секунди відбувається новий вибух, обильно пливе лява й розливається дальше по полях. Як літаки перелітають над вульканом, треба замикати вікна, бо повітря надто гаряче для віддиху. Крім того повітря дусить, бо пересичене сіркою; Коли літак наближається до вулькану, подорожні заздалегідь дрожать. Вид імпнуючий, але страшний. Сусідні села й містечка загрожені, вулькан не вгаває: Мексиканці кажуть: „Пекло ще не наховстане";

НІМЦІ ВИВОЗЯТЬ З БОЛГАРІЇ ПОЖИВУ.

БЕРН, (Швайцарія), (ОНА). — Наспівша з Болгарії преса принесла вістку, що туди прибув німецький міністер транспортації, Дорпмюлер, який буде старатися збільшити вивіз харчів з Болгарії. Він уже відбув наради з болгарськими урядовцями і сказав, щоби вони постаралися направити і стерегти залізничий шлях, бо він боїться, що як Аліянти зроблять загальний наступ, то повстанці будуть зривати шини і виколійовувати поїзди.

Болгарські газети пишуть, що Дорпмюлер піддав думку, щоби уряд змобілізував спеціяльну залізнодорожну сторожу, яка малаб пильнувати головної дороги Софія-Білгород-Будапешт. Міністер сказав, що на цім шляху повстанці діють великі шкоди і його треба стерегти, як ока в голові.

Болгарські кола в Швайцарії кажуть, що як тільки Італія скапітулювала, то німці негайно зажадали від болгарського уряду більшої висилки поживи. Німецькі урядовці в Болгарії настоюють, щоби болгари постягали на собі ремені, а харчі висилали для німецької армії, яка нібито боронить християнської цивілізації перед большевиками. Болгарський уряд іде їм на руку і все, що може захватити, каже висилати німцям. За те болгарський нарід і не любить своїх правителів. Болгарські політичні збігці в Швайцарії впевняють, то теперішний уряд держиться на німецьких штиках, а німці програють, то й в Болгарії буде лїпше жити.

ГАРМАТА ДЛЯ ОХОРОНИ ГАРМАТИ.—Це тяжка машинова гармата, що служить для охорони протилетунської гармати. Знимка з операцій американської армії на Соломонських островах на Полудневім Пацифіку.

В ПОЛЬЩІ ІСТНУЮТЬ ТАЙНІ ШКОЛИ.

(ОНА). — Підпольні польські ґазети, що дійшли до Лондону, принесли вістку, що в Польщі істнують тайні школи. Німецька окупаційна влада довела польське шкільництво до того, що в Польщі тепер вчиться тільки пів міліона дітей, а решта ходить по вулицях без ніякої науки. Німецька влада трактує поляків як худобу і каже, що їм не треба науки, бо невільникам не треба вміти читати, ні писати.

Одна із польських підземних ґазет надрукувала передвоєнну статистику польських шкіл, в якій доказано, що перед війною в польських школах вчилося пять мілінів дітей, а тепер вчиться всього 500,000. І то вчиться не польської історії, літератури і мови, а механіки й рахунків, щоб могли оперувати автами й виробляти для німців амуніцію.

Щоби цьому зарадити, поляки організують підземні, тайні польські школи. В літну пору молодь сходиться десь в лісі і слухає викладів про польську літературу, історію. Зимою курси відбуваються в окремих помешканнях, шопах, а в містах — в сутеринах. Німецька поліція знає, що поляки мають свої тайні школи, але дотепер ще ні одної не викрила, бо курси відбуваються в той спосіб, що кілька студентів вчиться; а решта пильнує, щоби поліція не надійшла.

Таке пишуть польські підпольні газети.

БРИТІЙЦІ ЗАПАЛИЛИ ДВА НІМЕЦЬКІ ВОЄННІ КОРАБЛІ

ЛОНДОН. — Легкі відділи британської воєнної фльоти запалили два німецькі нищителі і ушкодили інші при північно-західному побережжю Франції. Адміраліція каже, що ушкоджені кораблі належать до кляси „Елбінґа".

ЯПОНЦЯМ НЕ ВДАЛОСЯ ЗЛІКВІДУВАТИ КИТАЙСЬКУ ПАРТИЗАНКУ

ЧУНКІНҐ. — Правильні китайські війська почали офензиву проти японських військ на захід від Шанґгаю, аби не дати японцям знищити партизанські відділи.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА

Дня 3. жовтня 1943. р. помер
ІВАН ГУТИРЯК,
член 10. відділу У. Н. Союзу в Ансонія, Конн.

Вступив до Союзу 1925. року. Покійний походив зо села Воловець, повіт Горлиці, Зах. Україна. Оставив у смутку жену Анну і близьку родину. Похорон відбувся в середу, 6. жовтня, з української гр.-катол. церкви на гр.-кат. цвинтар св. Петра й Павла в Дербі, Конн. — В. Й. П.!

Дмитро Сидоряк.

В ПРИБАЛТІЙСЬКИХ ДЕРЖАВАХ ПАНУЄ ГОЛОД.

СТОКГОЛЬМ. (ОНА). — Шведські кореспонденти подають з Берліна, що в прибалтійських краях панує голод і пошесть. Нарід немає що їсти і люди гинуть як мухи. Німці забирають поживу для армії, а нарід живиться корою, листям, тощо. На Литві панує страшна пошесть плямистого тифу, який вже поширився до тої міри, що як німці не постараються щось зробити, то пошесть може поширитися на Східні Пруси і саму Німеччину.

Німецька преса звертає на це увагу й каже, щоби держава негайно вислала на Литву спеціяльні відділи шпитальної обслуги, бо інакше може бути зле,

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ҐАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЯ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — ЦЕ СИЛА.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА"

ПРАЦЮВАТИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, ЦЕ, В ПЕРШІЙ МІРІ, ПРИЄДНУВАТИ ДО НЬОГО ЯКНАЙБІЛЬШЕ НОВИХ ЧЛЕНІВ.

ТАРЗАН, ч. 849. Ворог знову появляється.

Тарзан дався спокійно арештувати й переконав дівчину зійти з дерева.

У тюрмі він пробував ожити малпу, але малпа не відзискувала притомности.

Пізніше Тарзана й Зілу поставлено перед суддю.

Через товпу цікавих на суді пропхнувся Пієр Малін, ворог Тарзана.